

De, der aldrig kom hjem.

5. krigsår 1918 - Sejr eller nederlag?

Research og tekst: Kitta og Sven Petersen, Kalundborg.

Med Ruslands endelige sammenbrud i 1917 og fredsaftalen med Tyskland i starten af 1918 kunne den tyske hærledning med ét slag overføre 42 divisioner til Vestfronten. For første gang siden krigsudbruddet i 1914 var den tyske hær nu i klart overtal med knap 200 divisioner mod fjendens 150.

Man øjnede derfor fra tysk side muligheden for endelig at komme ud af skyttegravene og få vendt krigslykken til egen fordel og få gjort en ende på det mareridt, der indtil nu havde kostet millioner af unge mænd livet. Endelig kunne der føres "rigtig krig", ikke blot en stillestående, opslidende skyttegravskrig, som det havde været tilfældet de første 4 år...

I starten af 1918 foretog tyskerne 5 forårs- og sommeroffensiver, som til sammen blev benævnt 'Kejserslaget' - for at ære Kaiser Wilhelm II. Offensiven er også blevet kaldt 'Slaget om Frankrig'.

Den første offensiv - med navnet Operation Michael - indledtes 21. marts. Den sidste var et tysk offensivforsøg ved Marne-floden midt i juli.

Til storm

Den tyske hærleder, Oberste Heeresleiter General Erich Ludendorff var i marts klar med en nøje planlagt og godt organiseret start på en storoffensiv, der gik under navnet Operation Michael. Hvad der efter

lynangrebet videre skulle ske var kun skitseret, ikke planlagt i detaljer; det måtte udviklingen vise. Målet var at adskille franskmændene fra briterne på begge sider af Somme-floden.

Den 21. marts, før solen var stået op - mere præcist kl. 4:40 - indledte tyske kanoner et 5 timer langt, gigantisk bombardement, en ildstorm langs hele Vestfronten. Krigens hidtil mest intense. I løbet af de 5 timer affyrede tyskerne 1,16 mio. granater. Desuden sendtes der giftgas ind over de britiske kanonstillinger, og røggranater lagde et tæt slør over ingenmandsland.

Herefter blev de tyske stormtropper, to divisioner på hver 10.000

mand, beordret ud af skyttegravene for at angribe de hovedsageligt britiske stillinger.

De tyske stormtropper mødte i starten forbavsende lidt modstand, briterne tog flugten og mange blev taget til fange. Kejser Wilhelm besøgte efter nogle dage fronten og kunne nu ane sejren efter en endeløs

række af skuffelser. Mange britiske og franske soldater blev dræbt eller taget til fange under det tyske chokangreb. En uges hurtig fremrykning lavede store huller i det britiske forsvar.

Målet for Ludendorff var Den Engelske Kanal 60 km borte, hvorved de

fjendtlige hæere ville være skilt ad. Men 60 km viste sig at være for stor en mundfuld for de efterhånden udmattede tyske soldater, som mødte en stadig større modstand, der langsomt blev genetableret. Dertil kom, at forsyningslinjerne bagud var utilstrækkeligt organiseret, og i mangel af køretøjer foregik

Tyske stormtropper rykker frem ved Somme foråret 1918. Foto: Imperial Museum Q-055372.

fremrykningen til fods - for til sidst at gå helt i stå. Desuden blev tyskerne selv påført store tab af soldater.

Kejserslaget fortsatte med et nyt angreb længere mod nord, Operation Georgette, den 9. april, hvor tyskerne forsøgte at angribe og erobre de britiske forsyningshavne ved Dunkerque, Calais og Boulogne. Offensiven blev hurtigt bremset; modstanden var for stor.

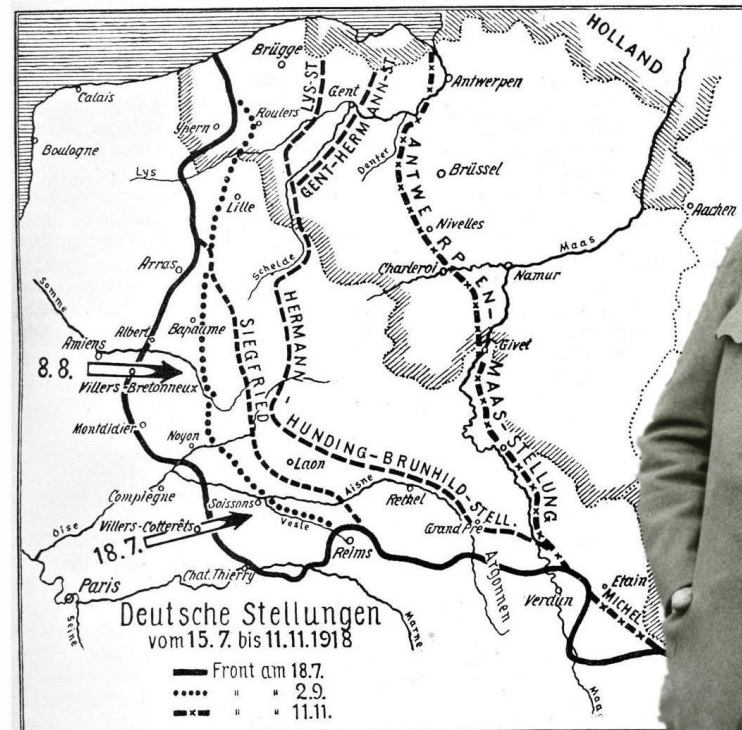
Den 27. maj lykkedes det tyskerne efter et gennembrud at marchere mod Paris, men blev slået tilbage af fransk-britiske reservestyrker.

Allerede 9. juni blev et nyt angreb sat ind, men de tyske kræfter var ved helt at slippe op, og man nåede ikke langt.

Det sidste håbløse fremstød 15. juli drev kun de franske soldater få km tilbage. De tyske offensiver under betegnelsen Kejserslaget var slut.

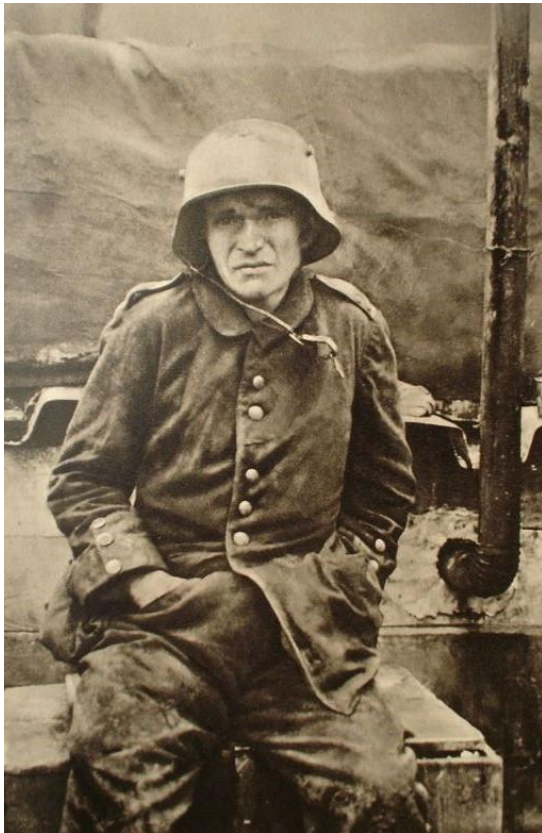
Som det fremgår, var tiden imod tyskerne. Deres talmæssige overlegenhed var svundet ind i takt med,

at briterne fik tilført nye, friske tropper. Desuden kom der dagligt i 1918 flere tusind friske, kampivrige

Collage med Erich Ludendorff foran et kort med de tyske stillinger i perioden 15. juli til 11. november 1918.

og godt udrustede amerikanske soldater fra American Expeditionary Forces til Frankrig. Disse blev dog i første omgang sat ind på mere rolige frontafsnit. De medbragte nye kampstrategier og var stærkt medvirkende til at afgøre krigen til de al-

lieredes fordel.

Det momentum, tyskerne havde haft i starten af Kejserslaget, blev ødelagt af den manglende mobilitet, evnen til at føre fx materielle og mandskabsmæssige forsyninger frem. Dertil kom ikke mindst en omsiggribende krigsledelse. De tyske soldater var slidt op - fysisk og mentalt. Hertil kom, at de tyske soldater sultede; mange døde simpelthen af underernæring og udmattelse.

I sommeren 1918 befalede den franske hærleder Ferdinand Foch en stor-offensiv på Vestfronten; skridt for skridt blev tyskerne drevet baglæns. Det betød, at Ludendorff 29. september modvilligt erkendte nederlaget, og han sendte derfor et forslag til våbenhvile. Men modpartens modkrav kunne Ludendorff ikke acceptere, og han valgte rasende at kæmpe videre.

Men 11. november var det forbi, selv om timerne op til underskrivel-

sen af våbenstilstandsaftalen var kaotiske. De tyske forhandlere protesterede mod de voldsomme krav fra sejrherrene, men havde ikke noget valg. To millioner amerikanske soldater stod klar til kamp, mens de udmattede tyske tropper på den anden side af fronten protesterede, og man oplevede mytteri flere steder. De var dødt trætte, og moralen havde nået et lavpunkt.

Tilbagetrækningen og de blodige kampe i felten fortsatte, alt imens der blev forhandlet. I morgentimerne den 11. november mistede mindst 2.700 soldater livet, inden Tyskland kl. 11 accepterede betingelserne og i en togvogn i udkanten af Compiègne-skoven nordøst for Paris underskrev aftalen om at nedlægge våbnene. Der berettes om glæde, lettelse og vilde, euforiske scener blandt de krigstrætte soldater, som nu kunne påbegynde den

Sonder-Blatt des Frauensteiner Anzeigers.

10. November 1918, 6 Uhr nachmittags.

Die Waffenstillstandsbedingungen.

Berlin, 10. November. (Amtlich.)

Auszug aus den Waffenstillstandsbedingungen.

1. Inkrafttreten 6 Stunden nach Unterzeichnung.
2. Sofortige Räumung von Belgien, Frankreich und Elsaß-Lothringen innerhalb 14 Tagen. Was an Truppen nach dieser Zeit noch da ist, wird interniert oder kriegsgefangen.
3. Abgabe von 5000 Kanonen, zunächst schwere, 30000 Maschinengewehren, 3000 Minenwerfern.
4. Räumung des linken Rheinufers. Besetzung von Mainz, Koblenz und Köln auf einen Radius von 30 Kilometern durch Truppen der Alliierten.
5. Auf rechtem Rheinufer, 30—40 Kilometer tiefe neutrale Zone. Räumung in 11 Tagen.
6. Auf linkem Rheinufer ist nichts wegzuführen. Alle Fabriken, Eisenbahnen und dergleichen sind dort zu belassen.
7. Es sind 5000 Lokomotiven, 150 000 Waggons, 10 000 Kraftwagen abzugeben.
8. Unterhaltung der feindlichen Besatzung durch Deutschland.
9. Im Osten sind die Truppen hinter die Grenze vom 1. August 1914 zurückzunehmen. Termin nicht angegeben.
10. Verzicht auf die Verträge von Brest und Bukarest.
11. Bedingungslose Kapitulation von Ostafrika.
12. Rückgabe der Pfänder der belgischen Bank und des rumänischen und russischen Goldes.
13. Rückgabe der Kriegsgefangenen ohne Gegenseitigkeit.
14. Abgabe von 100 U-Booten, 8 leichten Kreuzern und 6 Dreadnoughts. Die übrigen Schiffe werden in ausländischen oder neutralen Häfen von den Alliierten entwaffnet.
15. Sicherheit der freien Durchfahrt durch das Kattegatt. Räumung aller Stützpunkte, Befestigungen die die Durchfahrt gefährden könnten.
16. Die Blockade bleibt bestehen. Deutsche Schiffe dürfen weiter gefapert werden.
17. Alle von Deutschland über die Neutralen verhängten Maßnahmen werden aufgehoben.
18. Der Waffenstillstand dauert 30 Tage.

lange, møjsommelige rejse hjem til de kære. For en del var det til fods. Rigtig mange var i større eller mindre grad mærket på sjæl og legeme for resten af livet. De heldige nåede hjem før jul 1918, andre kom først senere. Krigsfanger først langt senere!

I mange sønderjyske hjem blev det en julemåned, hvor der var glæde og lettelse over, at krigen endelig var forbi, og hvor man nød gensynet med den eller de i familien, som kom hjem fra krigshelvedet med livet i behold. Stor var sorgen derimod, hvor man i årets løb havde

mistet et kært familiemedlem, - måske endda for anden eller tredje gang. I 1918 var det 22 sønner eller fædre fra Burkal Sogn, som aldrig mere kom hjem til jul...

Det har været svært at finde faktuelle oplysninger om flere af de faldne fra sognet dette sidste krigsår. Man kan fornemme, at kommunikationen ude fra fronterne har været præget af det sammenbrud og kaos, som især de sidste 100 dage herskede på den tyske side af fronten. Den lokale personregisterfører Lorenzen fik først meldinger om tab meget sent - eller slet ikke.

Tabslisterne (Deutsche Verlustlisten) havde hidtil været pertentligt ordnet regimentsvis og alfabetisk, men her mod slutningen var de et stort roderi af navne på faldne, sårede, tilfangetagne, savnede eller syge.

Udslidte, modløse og sultne passerer et hold slagne tyske soldater Rheinbrücke i Koblenz - mange i en miserabel tilstand... men sikkert lykkelige over at kunne vende hjem i live!

De faldne i 1918

Friedrich Jensen Schau

har vi kun meget sparsomme oplysninger om. Han er født i Lydersholm 23. aug. 1889 som søn af kommuneformstander og gårdejer Peter Asmussen Schau og Marine Cecilie Feddersen. I 1930 var de bosat i Tønder.

Friedrich Jensen Schau var ved indkaldelsen til krigstjeneste ugift landmand i Lydersholm. Han var Gefreiter, men vi ved ikke noget om, hvilken militær enhed, han tilhørte. Militærrangen 'Gefreiter' svarer nogenlunde til 'korporal'.

Han faldt 28. marts 1918 og er begravet på Krigskirkegården i Halluin, Frankrig, Blok 2, Grav 95.

Broderen Fedder Lorenzen Schau faldt i 1916 og meldt savnet 2. juni 1916.

I efterladtesager ligger en ansøgning om forældrerente til Peter Asmussen Schau og Marine Cecilie Feddersen. Eneste overlevende barn var datteren, Anne Margrethe, som passede forældrene, til de døde i hhv. 1932 og 1934.

Hans Peter Sørensen

var født i Stade 11. nov. 1897 som søn af kådner (husmand) Peter Sørensen og Christine Ingeline, født Petersen. Ved sin indkaldelse var han ugift landmand i Stade. Han var skytte ved Infanterie-Regiment Nr. 464, 2. Maschinen- Gewehr- Kom-

Maskingeværskytter med gasmasker.

pagnie.

Han døde iflg. de officielle kilder af sine kvæstelser den 31. marts 1918 ved Rollot, nordvest for Compiègne, - mindestenen på Burkal Kirkegård siger 30. marts. Han blev kun 20 år - en ung maskingeværskytte!
I efterladtesagen er en ansøgning fra august 1919 om forældrerente til Peter Sørensen, enkemand efter Christine Ingeline Petersen.

Niels Marius (Majus) Bilov

var tjenestekarl på Vestergaard hos familien Bucka, da han i oktober 1915 indtrådte i den tyske hær. Han var ikke født i Burkal Sogn, men kom fra Frørup i Haderslev Amt. Han var født 19. okt. 1896 som søn af inderst og arbejder Hans Hansen Bilov og Bengte, født Nielsdatter, bopæl i Hejsager.
På mindestenen på Burkal Kirkegård er han ikke nævnt, men derimod på mindestenen på Halk Kirkegård. Her kaldes han blot Niels Bi-

lov.

Han var Musketier ved Infanterie-Regiment Nr. 169, 2. Kompagnie. Han døde af sine kvæstelser 1. april 1918 ved landsbyen Malpart, nordvest for Montdidier, Somme. Slaget ved Grivesnes/Malpart er en del af 'Det 2. Somme-slag'.

Indlæg 10. maj 1918 i Ribe Stiftstidende:

"Hans Bilov og Hustru i Hejsager ved Halk har modtaget Budskab om, at deres Søn Niels er falden den 1. April, 21½ Aar gammel."

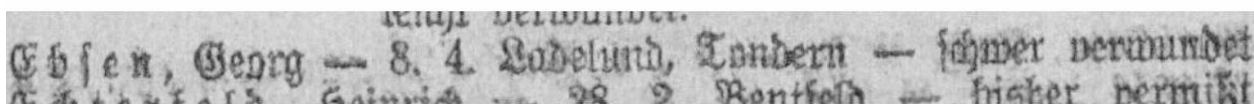
Georg Ebsen

Igen er det en af de faldne, som vi ved meget lidt om. Han var født i

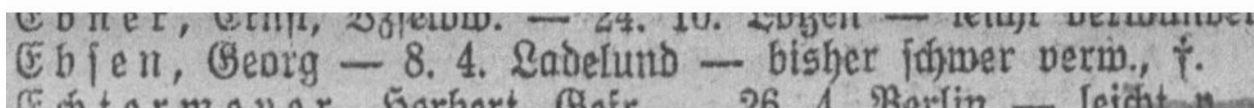
Ladelund Sogn 8. april 1889 som søn af arbejder Peter Christian Ebsen og Hedvig Jensine, født Hansen. Han var ved sin indtræden i den tyske hær ugift landmand i Lydersholm.

Han var Ersatz-Reservist i Infanterie-Regiment Nr. 85, 6. Kompagnie. Han blev såret ved Valenciennes, Frankrig og døde 26. april 1918 på Kriegslazarett VII, Valenciennes. Han er opført i Verlustlisten 26. april 1918 som hårdt såret og 21. juni 1918 som "bisher schwer verwundet, †". Begravet på soldaterkirkegården i Frasnoy, Frankrig.

Georg Ebsen er ikke medtaget på mindestenen på Burkal Kirkegård.

Ebsen, Georg — 8. 4. Ladelund, Løndern — schwer verwundet.

Ebsen, Georg — 8. 4. Ladelund — bisher schwer verw., †.

Matthias Christian Rasmussen

var født 29. sept. 1888 i Bejers Kro, Burkal Sogn som søn af landmand og kromand Hans Rasmussen og Christine, født Petersen.

Matthias Chr. Rasmussen var ugift landmand, da han 30. nov. 1915 indtrådte i den tyske hær. Han var Landsturmmann ved Reserve-Infanterie-Regiment Nr. 16, 9. Kompagnie og fik 10. febr. 1918 tildelt Jernkorset af 2. Klasse.

Han blev med tuberkulose indlagt på "Reservelazarett, St. Franziskus-hospital in Flensburg". Her døde han 5. maj 1918 og blev 11. maj begravet på Burkal Kirkegård. En af de få faldne, som blev begravet i hjem-sognet...

Efterladtesagen er en ansøgning om forældrerente til landmand og kromand Hans Rasmussen og Christine Petersen.

Nicolai Petersen

var født 20. dec. 1897 i Fårhus i Bov Sogn, men boede som ugift landmand i Burkal, da han blev sendt til fronten. Hans mor var ugifte Luise Vilhelmine Petersen. Han var sammen med sin mor flyttet til Burkal,

da hun i 1905 var blevet gift med Rasmus Andreas Thomsen, gårdejer i Burkal.

Nicolai Petersen var maskingevær-skytte ved Infanterie-Regiment Nr. 93, 1. Maschinen- Gewehr- Kompagnie. Den 27. maj 1918 dør han af

Skyttegravene ved frontafsnittet Bayernwald var ved krigens slutning styrtet sammen og med årene sandet til, men blev for få år siden frilagt og nænsomt rekonstrueret. Privatfoto 2010.

sine kvæstelser ved Kimmel i Flandern. Det kan sagtens have været på det frontafsnit, som havde navnet Bayernwald, som ligger små 3 km fra byen Kimmel. Dele af Bayernwald er blevet nøjagtigt rekonstrueret og kan besøges. Det var her, at en vis Adolf Hitler som Gefreiter blev såret.

Richard Alfred Schwarz

Den næste faldne med tilknytning til Burkal Sogn var arbejdsmand i Jyndevad, men stammede oprindeligt fra den lille sølvmineby Freiberg i Sachsen. Han var født ca. 1885/86. Hans forældre var fabriksarbejder Ernst Daniel Schwartz og dennes hustru Amalie Agnes Zimmermann. Richard Alfred Schwarz var Ersatz-Reservist ved Infanterie-Regiment Nr. 81, 8. Kompagnie. Han døde af kvæstelser på "Feldlazarett 343" og anses for at ligge begravet på soldaterkirkegården i Vermandovillers i Somme-området, Frankrig.

Wilhelm Röhe

var lærer på St. Jyndevad Skole fra 1912. Han var født 7. nov. 1890 i Schwesing, Husum som søn af Carsten Röhe og Elisabeth, født Jensen. Wilhelm kom til Jyndevad efter at

have taget lærereksamen på Tønder Seminarium 1912. Han var præparant i Tønder 1906-1909. Vi ved ikke, hvornår han måtte slippe lærergerningen og drage i krig, men i 1916 blev han gift med Cathrina

*Jyndevad Skole 2. sept. 1913 –
til højre den 23-årige lærer Wilhelm Röhe.*

Christensen fra Rørkær, med hvem han fik to døtre, Christel (*24.04.1917) og Wilhelmine (*04.09.1918).

Wilhelm Röhe var Gefreiter ved Reserve-Infanterie-Regiment Nr. 212, 9. Kompagnie, da han 2. juni 1918 faldt ved Soissons, - 3 måneder før Wilhelmine blev født.

I 1919 flyttede Cathrina med sine 2 små piger fra Burkal Sogn. Hun boede i Vidågade i Tønder ved folketællingen i 1921, og senere flyttede hun til Strucks Allé i Tønder. Hun giftede sig ikke igen, men levede af enkepensionen efter Wilhelm.

Johann Christian Hansen

Burkals smedemester Johann Chr. Hansen var den næste fra sognet, som mistede livet i Den Store Krig, som 1. Verdenskrig ofte benævnes. Johann var født i Bramstedt, Ladelund Sogn 25. febr. 1886. Forældrene var landmand Johann Christian

Hansen og hans kone Anna Catharina, født Jessen.

Den 21. februar 1914 blev Johann Chr. Hansen gift med Wilhelmine Horn. Sammen fik de 20. dec. 1914 en søn, som blev opkaldt efter sin

far. I forvejen havde Wilhelmine datteren Anna Cathrine, som Johann adopterede. Hun var født i Lendemark 16. nov. 1912.

Vi ved ikke, hvornår Johann Chr. Hansen indtrådte i den tyske hær.

På begge sider af fronten blev der gjort brug af spæreballer og luftskibe til observationer og egentlige angreb med bomber, som blev kastet ned.

Han var Gefreiter ved 'Ballonzug 97, Ersatz-Abteilung, Hannheim'.

Den 31. maj 1918 blev han "durch Fliegerbombe schwer verwundet" og døde 8 dage senere på Feldlazarett 125 "an Sepsis" (blodforgiftning). Endnu en grufuld død!

Efterladtesag nr. E-00818 er en ansøgning vedrørende stedbarnet/adoptivbarnet Anna Cathrine.

Wilhelmine giftede sig igen den 4. september 1919. Hendes mand var Christian Johannsen, smedemester i Burkal. De boede i Burkal i hvert fald til 1930.

Christian Hansen

Vi kender Christians fødsel 25. febr. 1886 og død 10. juni 1918 fra mindestenen på Burkal Kirkegård. Efter et større detektivarbejde har vi i Deutsche Verlustlisten fundet, at Christian var født i Bramstedt, Schleswig. Han var Gefreiter og blev hårdt såret. Dette er skrevet ind 25. juni 1918, men på det tidspunkt var han allerede død.

I kirkebogen for Ladelund Sogn har vi fået bekræftet, at Christian blev født i Bramstedt, Ladelund sogn. Hans fulde navn var Johann Christi-

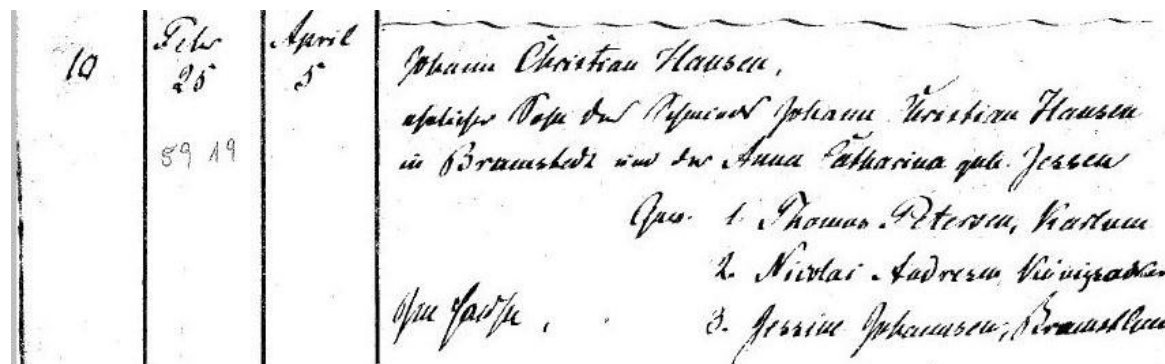
an Hansen. Forældrene var Anna Catharina, født Jessen og smed Johann Christian Hansen.

Carl Bollerslev

var tjenestekarl i Burkal, da han 1. april 1918 blev sendt til fronten - kun 17 år gammel. Den tyske hær havde lidt så kolossale tab og derfor desperat manglede friske kræfter, at man nu sendte 17-årige drenge og mænd helt op midt i 40'erne i krig.

Carl var født på Rens Mark 11. juli 1899. Forældrene var kådner Peter Hansen Bollerslev og Elene, født Callesen. Det var familiens tredje søn, som blev sendt i krig; de to første, Nis og Peter var faldet i hhv. 1916 og 1917. Det samme skete med Carl blot to måneder efter, han var trukket i trøjen, - en ufattelig tragedie for de efterladte, forældrene og søskende.

Carl Bollerslev var Kanonier ved Feld-Artillerie-Regiment Nr. 601, 3.

Kirkebogens oplysninger om Christian Hansens døb.

Batterie, da han 10. juni 1918 blev så hårdt kvæstet ved Ferme Touvent, at han samme dag døde på forbindingspladsen. I dag kan man spørge sig, om 17-årige havde kræfter, modenhed og dømmekraft nok til at være kanoner eller maskingeværsskytte. Fjorten dage efter sin død, den 26. juni 1918 fik han tildelt Jernkorset af 2. klasse, – hvilket ikke var usædvanligt.

Moderen, Elene Bollerslev, der også var blevet enke, fik forældrerente. Hun boede i 1930 i Hjordkær hos en datter og svigersøn. Hun døde i Skærbæk 1936.

Detlef Hostrup Jacobsen

var murersvend i Burkal, da han 20 år gammel indtrådte i den tyske hær 11. maj 1915. Hans forældre var afdøde kådner Hans Nissen Jacobsen og efterlevende Anna Hostrup på Burkal Mark.

Detlef var Gefreiter i Reserve-Infanterie-Regiment Nr. 216, 5.

Kompagnie. Den 11. juni 1918 blev han såret og overført til "Marinela-zarett" i Brügge, Flandern, hvor han døde den 17. juni af sine kvæstelser. Han blev begravet på kirkegården i Steenbrügge. De 807 grave

her blev senere flyttet til den store tyske krigskirkegård Vladslo.

Moderen fik tilkendt forældrerente. I 1921 boede hun i Burkal sammen med sin datter og 2 plejebørn.

Begravelse af faldne kammerater på Krigskirkegården Steenbrügge.

Paul Ingwert Hansen

ved vi kun meget lidt om. De eneste oplysninger, vi har kunnet støve op, er at han er født 9. aug. 1873, samt at hans forældre var Mette Christina og Hans Hansen. De boede i Rens.

Der er ingen militære oplysninger på ham, hvilket kunne have været interessant, hans alder taget i betragtning. Dog kan kirkebogen oplyse, at han ved sin død var Landsturmmann. Han døde på Tønder Sygehus 13. juli 1918 og begravet fem dage senere på Burkal Kirkegård - 45 år gammel. Dødsårsagen kender vi ikke.

En Landsturmmann var som regel en lidt ældre soldat, som var for gammel til at være frontsoldat. Han har i stedet udført fx transportopgaver og lignende tilbage i baglandet. Opgaver, som jo var vigtige i den større sammenhæng – og abso-

lut ikke ufarlige. Disse styrker bag frontlinjerne var også mål for de fjendtlige bomber og granater.

Christian Hansen

stammer fra Lydersholm, hvor han blev født 25. juli 1888. Faderen var Peter Hansen, lærer ved Lydersholm

Skole. Hans mor var Lena Margretha, født Carstensen.

I Vagn Leicks bog "Drengår i Grænseland" står denne lille beskrivelse: "Skolen blev oprindeligt også drevet som et lille landbrug, efter at den blev bygget i 1880'erne. Den tyske lærer Hansen havde indtil 1920 et

Lydersholm Skole, Christian Hansens barndomshjem.

mindre husdyrhold på de få tønder land, der omgiver skolen. Udhusfløjen, som vi brugte til opbevaring af tørv og til garage, var oprindeligt en lille staldbygning med tilhørende lo med plads til en gris og et par køer". Vagn Leicks far Willy Leick var lærer ved Lydersholm Skole efter 1920. Da Christian Hansen blev sendt til skyttegravene i Frankrig, står han opført som ugift landmand. Han var Gefreiter ved Feld- Artillerie- Regiment Nr. 37, 6. Batterie og faldt 15. juli 1918 i kampe ved Champigny, et par km vest for Reims. Da Christian faldt i sommeren 1918, var moderen død og faderen boede i Elmshorn, som ligger ved Pinneberg.

Andreas Peter Nissen Jensen

Krigens næste offer fra Burkal falder ca. 3 uger senere, men kun ganske få km vest for det sted, hvor Christian Hansen faldt. Andreas var født i Kværnholt 29. marts 1893 som søn

af landmand Moritz Daniel Jensen og Anna Marie, født Cornelsen. Forældrene blev boende i Burkal Sogn. Moderen døde mellem 1921 og 1925.

Før han den 29. nov. 1914 indtrådte i den tyske hær var han ugift og tjenestekarl i Bov.

Andreas var Musketier ved Infanterie-Regiment Nr. 59, 9. Kompagnie. Den 7. august blev han ramt i hovedet af et skud og døde ved landsbyen Baslieux-les-Fismes, kun få km øst for Braine med den danske kirkegård for faldne sønderjyder. Det dræbende skud kan med stor sandsynlighed været affyret af en soldat i de amerikanske tropper, som netop var sat ind i dette område. Tre dage før Andreas faldt, - altså 4. august - havde de amerikanske styrker erobret byen Fismes, hvor tyskerne havde et kæmpe våben- og forsyningsdepot. For denne indsats høstede amerikanerne stor anerken-

delse blandt deres allierede partnere.

Til minde om amerikanernes indsats under afslutningen af 1. Verdenskrig står dette mindesmærke på landevejen nær Fismes. Teksten lyder: 4th Division United States Army 1918. Privatfoto 2010.

Jep Nissen Hansen

Om ham ved vi ikke særlig meget. Han er født 27. marts 1892 i Burkal og var søn af gårdejer Hans Nicolai Hansen og Ingeburg Kjestine Maria Oedis. Jep var barn i en større søskendeflok, men vi ved ikke, om han havde brødre, som også var med i krigen.

Iflg. Deutsche Verlustlisten af 10. sept. 1918 var Jep Nissen Hansen Vizefeldwebel; det er også det eneste, vi kender til hans militære tilknytning. Her står der også, at han er meldt savnet. Dødsdagen er angivet til 8. aug. 1918. Militærrangen 'Vizefeldwebel' svarer nogenlunde til 'sergent'.

Hans Jørgen Hansen Bollerslev

er født 23. aug. 1882 som søn af snedker Matthias Hansen Bollerslev og Catharina Maria Schmidt i Rens. Han er fætter til Carl Bollerslev, som er nævnt tidligere i artiklen.

I 1907 var Hans arbejdsmand i Ravsted. Dette år blev han 6. april gift med Marie Eline Karøe/Caroe. I 1914 boede familien i Jardelund, Medelby Sogn.

Vi ved ikke, hvornår Hans Jørgen Hansen Bollerslev blev indkaldt til

krigstjeneste. Den 19. august 1918 forulykkede han iflg. 'Den Store Krig 1914-1918' ved en eksplosion på skydepladsen i Walm. Det har ikke været muligt at opspore denne lokalitet og tror, der er tale om en fejltydning, og at stednavnet i ste-

Gammelt postkort med fæstningen Ehrenbreitstein tæt på Koblenz.

det kan være Wahn. Her havde våbenfabrikken Krupp nemlig et terræn, hvor man testede kanoner. Dødsstedet er opgivet til lazarettet i forbindelse med fæstningen Ehrenbreitstein, Koblenz.

Hans Jørgen Hansen Bollerslev er 29. okt. 1918 opført i Deutsche Verlustlisten som "Bollersley", "tödlich verunglückt". Han er begravet på Krigskirkegården Köln-Porz-Wahn-Heide - grav 53. Havde fået tildelt Jernkorset 2. Klasse i 1917.

5 børn i alderen 3 til 11 år mistede deres far i 1918. Deres mor giftede sig ikke igen, så hun var helt afhængig af den pension, hun fik tildelt. Men hun har suppleret sin indtægt på forskellig vis; fx var hun husbestyrerinde på en gård i Toft-

lund ved folketællingen i 1925. I 1930 boede hun i Jegerup Sogn.

Marius Nielsen Hansen

var født 6. marts 1899 i Frismark ved Rens. Forældrene var gårdejer Christian Hansen og Nielsine Nielsen. Da Marius sendtes i krig, var hans stilling landmand.

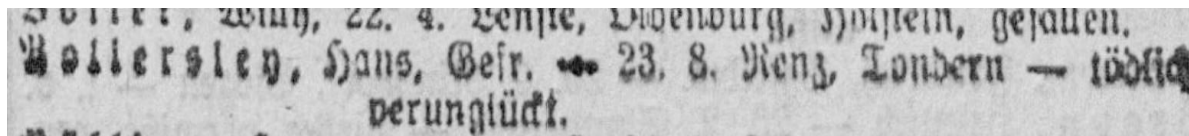
Han var Kanonier ved Feld-Artillerie-Regiment Nr. 9, 4. Batterie, da han den 27. sept. 1918 døde af kvæstelser, han havde fået i kampene ved Cantaing, en lille landsby ca. 1 km sydvest for byen Cambrai. Igen en helt ung mand på 19-20 år, som var med til at håndtere de kraftige kanoner.

I 1930 boede begge forældre stadig i Rens.

Hans Petersen

På mindestenen ved Burkal Kirke står der, at Hans Petersen er født 12. oktober 1899, død 8. oktober 1918. Hans bopæl var iflg. mindestenen Stade. Dødsfaldet er ikke noteret hos personregisterføreren, så der kan vi ikke hente personlige oplysninger. Men der må have været nogle forældre, som har fået besked, og som i 1920 gerne ville have deres søns navn på mindestenen.

I kirkebogen for Burkal Sogn er der ikke født nogle drenge på denne dag, men den 10. oktober 1899 er der født en Hans Georg Petersen, og den 12. november 1899 blev skomager Andreas Petersens søn født. Hans navn var Hans Jürgen Petersen. Så hvem Hans Petersen var, er svært at sige. Han kunne jo også være født i et andet sogn, men bopælsstedet i Stade ved indkaldelsen. Et mysterium er det!

Asmus Hansen Boysen

Asmus var født på Westre Mark i Ladelund Sogn den 9. okt. 1889. Han var søn af parcellist Heinrich Christian Boysen og Hanne Marie, født Rasmussen.

Familien flyttede til Burkal sogn allerede i 1890. De ejede gården Karlsminde i Lydersholm. Inden Asmus blev sendt i krig, var han blevet forlovet med Cathrine Lorenzen fra Sæd, Ubjerg Sogn. Vi har 2 billeder af ham og Cathrine, og Asmus er ikke iført militæruniform på nogen af dem.

Asmus døde 14. oktober 1918. Han døde af sygdom på et lazaret. Deutsche Verlustlisten angiver ikke stedet, og personregisterføreren fik heller ikke besked. Sikkert pga. de kaotiske forhold i den tyske hær, som var under kraftigt tilbagetog. Til gengæld står Asmus' navn på 2 mindesten – både på Kirkegården i Burkal og på Kirkegården i Ubjerg.

For Cathrine Lorenzen har det været vigtigt at ære sin forlovede Asmus på den måde. På stenen på Ubjerg Kirkegård står bynavnet Montcornet, og netop her havde tyskerne et feltlazaret.

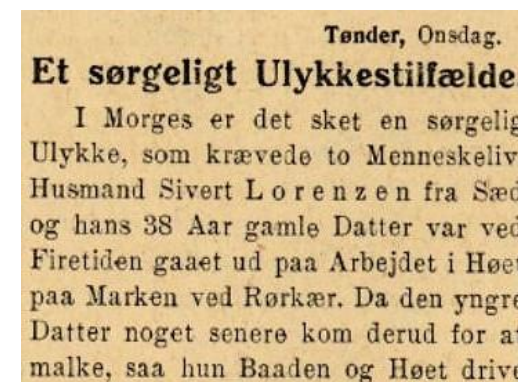
Asmus Boysen og Cathrine.

Asmus' navn på Ubjerg Kirkegård.

Historien om Asmus og Cathrine er i alle henseender meget tragisk. Cathrine havde fundet sit livs kærlighed og giftede sig ikke med en anden. I stedet boede hun hos sin far Sivert Lorenzen og var hans husholderske.

Den 25. august 1926 skete en forfærdelig ulykke, som kom til at præge familien Lorenzen i lang tid. Flensborg Avis skrev dette om den tragiske begivenhed:

ude paa Vandet, og ligeledes saa hun Faderen og Søsteren ligge paa Bunden af Strømmen. Af den Stilling, i hvilken de to Lig fandtes, skønner man, at Faderen er druknet under Forsøg paa at redde Datteren, der maa være kommen ud i Aaen. Dr. Brenner fra Tønder blev tilkaldt og foretog Oplivningsforsøg, men disse forblev desværre frugtesløse.

+

I Morges bortreves vor
elskede Fader, Svigerfader
og Bedstefader, Huslagler
Sievert Lorenzen
i en Alder af 68 Aar og
vor Søster, Svigerinde og
Tante
Catharine Lorenzen,
der i lorbilledlig Troskab
og Kærlighed til Faderen
førte Huset for ham, i en
Alder af 38 Aar.
Paa Familiens Vegne:
Lor. Lorenzen.
Sød, den 25. Avgust 1926.
Begravelsen finder Sted Lørdag
den 28. Avgust Elterm. Kl. 2.

Asmus havde en bror, der hed Matthias Boysen. Han havde været krigsfange i Frankrig. I folketælling 1921 står der, at han var soldat i Frankrig 1. okt. 1918. Matthias og hans kone Helene flyttede til Burkal

i 1919, og Matthias blev nu ejer af gården Karlsminde. Faderen, Heinrich Christian Boysen døde på gården i 1916. Han oplevede således ikke alle familiens senere ulykker.

Dette billede fra Karlsminde må være taget før 1912. Fra venstre er det Heinrich og Hanne Marie. Derefter med hunden på armen Helene og endelig Matthias. Deres første barn blev født 1912.

Mathias Andersen Thomsen

Mathias var født 7. april 1898 på Grøngård Mark og var søn af landmand Thomas Christian Thomsen og Maria Petersen, født Quorp. Ved indkaldelsen var han ugift tjenestekarl.

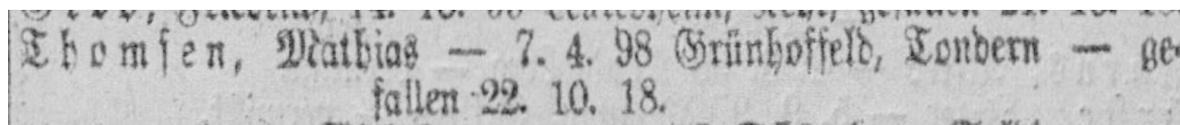
I en alder af blot 20 år faldt Mathias Thomsen som maskingeværskytte ved Infanterie- Regiment 114, 2. Maschinengewehr- Regiment. Iflg. Mindeparken i Marselisborg angives dødsstedet at være i nærheden af landsbyen Vandy ved Aisne-floden, - i området øst for Reims.

I beretninger fra 1. Verdenskrig beskrives håndteringen og brugen af maskingeværet som fysisk meget hårdt. Dels pga. de voldsomme rystelser, man fik op gennem armene, dels pga. den stærke varmeudvik-

ling fra geværet.

Den 27. januar 1919 indførte personregisterfører Lorenzen i dødsbiregistret, at Mathias Andersen Thomsen var død af sine kvæstelser den 22. okt. 1918. Han anførte dog, at der er tvivl om det nøjagtige tidspunkt.

Her i efteråret 1918 blev den tyske hær trængt massivt tilbage i østlig og nordlig retning på alle fronter med kolossale tab af soldater. Dette kan forklare, hvorfor meldingerne om de faldne kom så sent hjem til de lokale sogne, og at de ofte var ret upræcise. I de officielle Deutsche Verlustlisten er Mathias' dødsfald først nævnt den 25. febr. 1919 (på side 29.347 i udgave 2.344).

Deutsche Verlustlisten 25/2-1919 - Mathias Thomsen.

Anton Christian Paulsen

Anton var født 2. december 1895, og på mindstenen ved Burkal Kirke står der, at han faldt 26. november 1918.

Han var født på Rens Mark og søn af arbejdsmand Martin Christian Paulsen og Anna Marie, født Jensen. Han havde en tvillingsøster.

Da han var 13 år, døde faderen. I 1914 blev hans storebror Carsten sendt til fronten og faldt den 18. november samme år ved Moulinsous-Touvent i Frankrig.

Anton havde også en storebror, der hed Johannes. Da han var født i 1892, har han sikkert også været sendt i krig. Han overlevede, og vi har fundet ham i folketællinger i 1921 og 1925.

Vi har fundet Anton i Deutsche Verlustlisten, to steder i samme sag i 1917, nemlig som "vermisst" og som "- bisher vermisst, laut Mitteilung privat in Gefangenschaft".

Paulsen, Anton — 2. 12. Rengfeld, Tondern — vermisst.
Paulsen, Julius — 28. 11. Rengfeld, Tondern — vermisst

Paulsen, Anton — 2. 12. Rengfeld — bisher vermisst, lt. priv.
Mittlg. in Gefang.

Anton Paulsen i Deutsche Verlustlisten, øverst 27.08.1917 og nederst 06.10.1917.

Hvis man var "savnet", var det ofte fordi man faldt i kamp, og kammeraterne ikke var i stand til at bjerge liget. Masser af faldne soldater har aldrig fået en værdig begravelse og lagt i noget, der lignede en rigtig grav. I Antons tilfælde antager vi, at han er havnet i en fangelejr under usle forhold, og at han er død her. På mindsteningen er 26.11.1918 nævnt som hans dødsdag, altså et par uger efter underskrivelsen af Våbenstilstandsftalen.

En gruppe tyske soldater på vej i krigsfangenskab kort tid før krigens afslutning. Foto: picture alliance / dpa.

Burkal Sogns ofre

Den 1. Verdenskrig kaldes ofte stadig 'Den Store Krig'. På trods af mange efterfølgende krige og væbnede konflikter rundt i Verden er den med sine 9-10 mill. døde soldater en af de grusomste. Burkal Sogn ydede i forhold til sognets størrelse et stort offer.

Det har været muligt at finde frem til, at der fra starten af 1. Verdenskrig den 1. august 1914, til den slutter 11. november 1918, er i alt 75 unge knægte, mænd eller voksne familiefædre, som mistede livet i krigens tjeneste. For så lille et sogn som Burkal må det have været en kæmpe byrde, at så mange i den mest produktive alder mistede livet. I gennemsnit nåede de 75 kun at blive 26½ år gamle. Hvilket tab, - hvilket spild af menneskelige ressourcer!

Det er vigtigt at pointere, at vi i beskrivelserne af de faldne her i Årbøgerne ikke har skelnet mellem, om de tilhørte den danske eller den tyske del af befolkningen. Det samme

gør sig gældende på sognets fine mindesten. For de berørte familier har tabet været lige svært at bære. Vi har med denne artikelserie i Årbøgerne villet ære deres minde!

Mindestenen for de faldne fra Burkal sogn i 1. Verdenskrig.

Armentières 1918. Endnu i dag, 100 år efter krigens ophør, støder man næsten dagligt på udetoneret ammunition, bomber og granater i jorden i både Belgien og Frankrig.